

Stručni rad

PO TRAGOVIMA LJUBLJANE I LJUBLJANICE - otkrivanje povijesti grada i rijeke

Natalija Mihelčić, prof.

Osnovna škola Stopiče, 8322 Stopiče, Slovenija

Sažetak

Ovaj put osvjetljujem primer povezivanja sati povijesti s muzejem, koji se je izvršio izvan institucionalnih (muzejskih i školskih) prostora. Kao i dosada surađivanje škole s muzejem bilo je jako uspješno, pogotovo izvan školskih prostorijama, gdje su učenici učili i upoznavali prijestolnicu svoje države, Ljubljane. Sa suradnjom Mestnog muzeja Ljubljana je rad sa učenicima bio izveden u samom gradu Ljubljane i djelomice uzduž rijeke Ljubljanice u središtu grada. Muzejski rad činio se odličan oblik rada na otvorenom jer je ponudio neposredan dodir s okolinom i prostorom gdje su učenici lakše predstavljali događaje stoljećima natrag i zamišljali, kako je Ljubljanica nekada puno značila za tadašnje stanovništvo te kakvu ulogu je odigrala za cijelo mjesto.

Muzejski rad u sklopu dana aktivnosti bio je izveden za učenike 8. razreda, a istovremeno se rad temeljio na rješavanju radnih listova te promatranja (povijesnih) zgrada, krajolika i vrveža u mjestu.

Ključne riječi: muzej, Ljubljana, muzejski rad, Ljubljanica.

1. Uvod

Ni ovaj put sat povijesti u okviru dana aktivnosti, koji je trajao cijeli dan, nije bio izveden bez suradnje muzeja, ali ovaj put Mestnog muzeja Ljubljana, koji najbolje prezentira prošlost prijestolnice kroz različita razdoblja. Njegova uloga za dan aktivnosti za učenike 8. razreda bila je vrlo važna zbog nuđenja ogromne količine muzejskih eksponata i znanja o glavnom gradu, također mogućnosti izvedbe vodenog ogleada po Ljubljani i uzduž većeg dijela Ljubljanice. Treba spomenuti, da kompleksnost ovakvog načina rada produbljava znanje pojedinaca, omogućava prikupljanje novih iskustava i svakako, nudi mogućnosti za stjecanje znanja na način, koji odgovora pojedincu. Tu imamo u mislima načine koji pružaju brzo pamćenje, razumijevanje i njihovi interpretaciju – ti načinu mogu imati vizualni-slušni aspekt, također je snalaženje u nekom prostoru vrlo važno.

Posjet muzeju uz vodeni ogled i rad na otvorenom svakako znače zanimljiv i živ način učenja, pogotovo za one, kojima učenje stvara poteskoće u različitim aspektima učenja. Ali ovakav rad s učenicima tretira se za nekoliko bolje zahtjevnijim i u pedagoškom smislu na višoj razini jer učenicima omogućava da znanje steknu preko različitih vidika nuđenja i pružanja kanala učenja, također veliku ulogu odigra je i sam prostor kao prostor učenja. Ali danas se uključenost muzeja i drugih kulturno-odgojnih ustanova preferira te promovira do točke da rad s njima postaje nešto samo po sebi prihvaćeno. Moramo reći da tehničko-organizacijski se je potrebno pripremiti na izvedbu takvog sata, ali svrha je pružiti učenicima što bolji način stjecanja znanja o određenoj temi.

Tu se sreću različite nijanse i načini učenja, koji prezentiranju povijest. Naime muzejski rad odnosno učenje u muzeju povezano je i s višepredmetnim povezivanjem, interdisciplinarnošću te upoznavanju prostora u kojem se kao posjetioci nalaze. Veću važnost ćemo tu posvetiti muzeju i prostoru, o višepredmetnom povezivanju i interdisciplinarnošću ćemo samo napomenuti da imaju također veliku ulogu kod učenja jer nude više pogleda i znanja o nekoj temi, pogotovo da učenici steknu važnu komponentu ovakvog rada – dobiju cjelovito znanje o određenoj temi iz različitih pogleda. Kao o važnosti međupredmetnog i međuinstitucionalnog povezivanja su pisali mnogi, također je o važnosti muzeja u školskim planovima pisalo mnogo autora, ali možemo reći s dobrim razlogom. Muzeji kao odgojna ustanova ne može i ne smiju biti otuđeni od prostora (okoline) u kojoj se nalazi. Njegovo djelovanje znači stvaranje veza s pojedincima, grupama, drugima ustanovama i organizacijama, u našem primjeru sa školom. Pogledajmo nekoliko pozitivnih značajki ovakve suradnje. Prema pisanju Vlaste Vodeb znači suradnja s muzejem traženje trajnog odnosa i veza s anjima, koje se svodi na unutanju moć za osobni razvoj, razvijati osjećaj za kulturnu baštinu, razmjenu znanja i spretnosti te na kraju i sve to nudi i muzeju da opravda svoje postojanje [5]. Upravo zbog toga je suradnja sa njim jako dobrodošla i prihvatljiva. Za razliku od konvencionalne nastave muzeji imaju važnu ulogu »hranitelja« povijesti te nude mogućnost aktivnog sudjelovanja dionika kod upoznavanja kako lokalne tako i svjetske povijesti jer se ta odvija na potpuno drugačiji način kao što su učenici navikli. Također, muzej nudi mnoge aktivnosti za učenike, pogotovo u današnje vrijeme, kada je pedagoška djelatnost postala jedna od najvažnijih muzejskih aktivnosti. Pravilno je da se učenici tijekom svog osnovnog obrazovanja upoznaju s muzejskim aktivnostima, posebno kod predmeta povijesti.

2. Priprema dana aktivnosti

Priprema dana aktivnosti je temeljena na tehničkoj, organizacijskoj, vremenskoj pripremi te pripremi sadržaja. Posljednja je bila najlakša jer je učitelj u sklopu svojih sati povijesti u 8. razredu odlučio temu o prjestolnici svoje države produbiti i učenike provesti u sam grad, gdje su direktno došli u doticaj s njim i njegovomj prošlosti. Zbog puno odrađenih nastavnih sati o Ljubljani kod drugih školskih predmeta se je učitelj sa sigurnošću odlučio, da će Ljubljana koja teče kroz glavni grad biti idealna tema dana aktivnosti i povijesti, potrebna za daljnje proučavanje od strane učenika. Naravno, organizacija i izvedba dana aktivnosti zahtijevala je prilično puno vremena; potrebna je bila također suradnja s muzejskim pedagogom u dotičnom muzeju i naposljetku priprema radnih listova kao konačnog rezimea cijelog dana aktivnosti.

Ciljevi sata povijesti su se odnosili na bolje (u)poznavanje državne povijesti odnosno prijestolnice. Učenici su upoznavali važnost Ljubljane, kako je rijeka utjecala na stanovništvo u doba poplava, zašto i po čemu je poznata Ljubljana kroz različite povijesne događaje i kakav je njezin značaj danas. Stoga su bile pomno izabrane pojedinačne točke, koje su prikazivale najvažnije značajke povijesnih događaja.

Učenici su nakon dolaska u Ljubljanu najprije posjetili Mestni muzej Ljubljana, gdje su pogledali stalni postav o Ljubljani i Ljubljanu u rimskoj eri. Tek onda su s muzejskim pedagogom i učiteljima otišli na teren, prema točkama promatranja, koje je izabrao muzejski pedagog. Tijekom aktivnosti su morali riješavati radne listove i pozorno slijediti tumačenje, objašnjavanje i pokazivanje pedagoga.

3. Na puti prema Ljubljani i Ljubljani

Nakon temeljite pripreme je započelo putovanje prema glavnom gradu Ljubljani. Tamo su se učenici susreli s muzejskim pedagogom u Mestnom muzeju Ljubljana, koji ih je najprije proveo po stalnom postavu o antičkoj Emoni i njezinim počecima. U okviru toga je bila uključena i Ljubljana, koja je odigrala važnu ulogu kod djelovanja Emone. Nakon posjeta izložbe slijedio je obilazak Ljubljane i Ljubljane po pojedinačnim točkama koje je muzejski pedagog izabrao. Na njima su učenici promatrali okolinu te rijeku i rješavali radni list. Upoznavanje glavnog grada bilo je zanimljivo. Svakako treba spomenuti da grad ima jako bogatu prošlost, stoga na tom mjestu ispostavljam samo nekoliko važnih činjenica o gradskoj prošlosti koje su učenici upoznavali tijekom izvedenog dana.

Prošlost nastanka mjesta Emone seže u 14. godinu, u Augustova doba kada je nastala rimska Emona. Njezino ime (Emona) nije rimskog izvora, naime formalni naziv je Colonia Iulia Emona koje je dobila po familija Gaja Julija Cezarja i njegovog nećaka Oktavijana, kasnije zvanog Augusta. Mjesto se je gradilo tri godine u vojnom razdoblju, kada su Rimljani osvajali zapadni dio Balkana. U emonski prostor su se naselili vojnici nakon odsluženog vojnog roka (veterani, naime kao nagradu su dobili zemlju, koju su mogli kultivirati, osim njih su tu živjeli i civili (kolonijalisti) [7]. Većina kolonijalista bili su iz Sjeverne Italije i Akvileje. Emona je nastala na području koje je bilo močvarno i vodenasto, ali su je uspjeli isušiti i naseliti mjesto. Mjesto je imalo oblik pravokutnika. Bedemi su se dizali od 6 do 8 metara, a okolo mjesta bio je

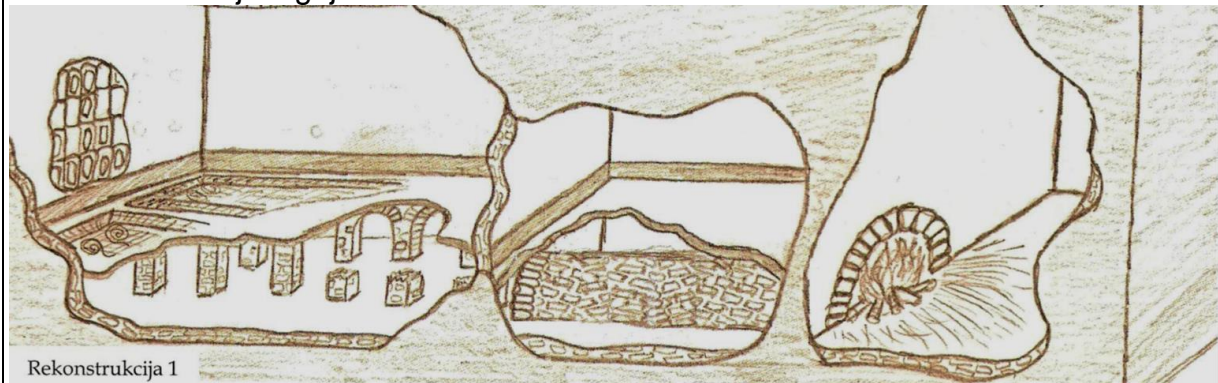
uspostavljen vodeni jarak. U mjesto su vodile uređene ceste, a život u njemu bio je održan prema rimskim običajima. Osrednja djelatnost Emonaca bila je trgovina, koja je kolala Ljubljanicom i donosila te odnosila blago. Najradije su se jeli slan utak, puhovi u umaku, različita žita, osim toga vino je predstavljalo osnovno piće [7]. Emona je s dolaskom kršćanstva promijenila svoju sakralnu strukturu, a njezin pad i utjecaj slijedio je u 6. stoljeću. Za nju je započelo novo razdoblje, srednji vijek. Prije toga bila je uništena zbog dolaska Huna i Langobarda. Srednjovjekovna Ljubljana dobila je mnogo novih objekata, mjenavalo se stanovništvo te je doživjela puno promjena na socijalnom, ekonomskom i političkom području. Područje je bilo zauzeto i pripadalo je pod Franke u 9. stoljeću, a tek u srednjem vijeku između 1112. i 1125. godine, kada se spominje da je Rudolf podario oglejskom patrijarhatu malu zemlju u blizini Ljubljanskog grada. Tek kasnije, 1144. godine se spominje ime Luwigana [1]. Slično se je događalo i u novom vijeku, kojeg je 1895. godine jako označio snažni potres. Potres je porušio većinu zgrada u mjestu. Pritom Ljubljana je postala središte Ilirskih provincijalaca te postala dom mnogim slovenskim stvarateljima kao što su bili Ivan, Cankar, France Prešern, Jože Plečnik i drugi. Još i danas ima veliku ulogu u slovenskom prostoru kao glavni grad te je središte skoro svih (političkih, gospodarskih, kulturnih, odgojnih ...) događaja u državi.

4. Radni list i rezultati

Radni list se je sastojao od različitih zadataka, koji su od učenika zahtijevali dobro promatranje okoline, muzejskih eksponata, slušanje i tumačenje. Zadaci su obuhvatili najvažnije značajke povijesti grada te su se odnosili na glavne ciljeve teme.

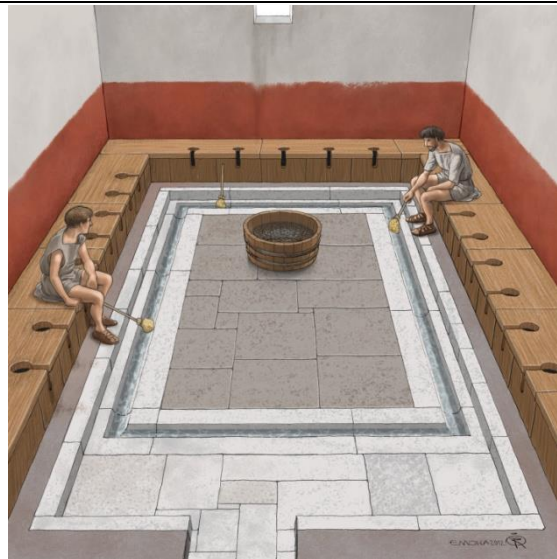
I. točka: Mestni muzej Ljubljana

1. Nalaziš se u muzeju gdje si saznao puno o prošlosti Emone. Zapiši, koje godine je mjesto nastalo.
2. Tko je izgradio mjesto?
3. Zašto je uz Ljubljanicu nastao i Nauportus?
4. Kakvu je ulogu imala Ljubljanica u rimskom dobu? Što ukazuje na činjenicu, da je rijeka bila dio života stanovništva u tadašnjem vremenu?
5. U muzeju si vidio/vidjela kloaku. Nacrtaj ju te zapiši, zašto su je upotrebljavali.
6. Na slici je prikazan način grijanja u rimskom dobu. Kako se je sustav zvao i opiši, kako su se Rimljani grijali u ono doba.

Izvor:[3]

7. Emonci su za osobnu higijenu upotrebljavali strigilis. Za što je to služilo?
8. Utjecaj Rimljana na život Emonaca se je pokazao i na upotrebi javnih toaleta. Pogledaj donju sliku te odgovori, zašto su se javne toalete uspjele održati.

Izvor: [6].

II. točka: Novi trg, pred Mestnim muzejem Ljubljana

1. Nekoliko metara od tvog stajališta teče Ljubljanica. Zapiši, zašto je ovaj dio mjesta turistički vrlo posjećen.
2. U kakve svrhe se sada upotrebljava Ljubljanica?
3. Novi trg je isprva bio ribičko naselje, u srednjem vijeku ga je naselilo plemstvo. Nabroji još dvije grupe stanovnika onog doba.
4. Dobro pogledaj sliku. Postoji razlog, da se je ovom dijelu pojavio Brijeg. Objasni, što se je onda događalo.

Na slici se vidi da Ljubljanica nekada nije tekla po tako uskom i dubokom koritu kao danas, zato je više puta poplavljala.

Izvor: [4]

5. Na Brijegu je djelovala i: A) naplatna postaja B) ured za mostove C) carinarnica ili riječna mitnica

III. točka: Stari trg

1. Prjeđemo Ljubljanicu kroz Šentjakovski most. Napiši, po kome je most dobio ime.
2. U neposrednoj blizini mosta koz rijeku održavao se sajam. Zašto?
3. Obrati pozornost na zgrade i zapiši, koje važne zgrade se tu nalaze.
4. Donja slika prikazuje Tranču u srednjem vijeku. Čemu je bila namjenjena Tranča?

Izvor: [2]

IV. točka: Mestni trg

1. Nalaziš se na najmlađem predjelu grada u srednjem vijeku. Idi prema toku Ljubljanice do Špitalskih vrata. Po čemu su vrata dobila ime?
2. U ovom dijelu se je nekada nalazila i Špitalska ulica, gdje su bile postavljene kramarske utice. Što misliš, zašto?
3. Prođeš mimo crkve. Šentklavž su postavili već u 13. stoljeću, najvjerojatnije ribari i lađari. Što misliš, kojem svecu je crkva posvećena? A) sv. Florjan B) sv. Nikolaj C) sv. Klemen i Fridolino

V. Prešernov trg

1. Nakon pregleda Mestnog trga i Ljubljane u ovom predjelu prođeš koz most koji se zotr Tromostovje. Skoro na sredini trga stoji kip. Koji kip/spomenik stoji na trgu po kojem je trg dobio i ime?
2. Pročitaj odlomak i onda odgovori.

»1895. godine Ljubljanu je pogodio velik potres, koji je uništio većinu mjesta. Nakon potresa 1896. godine je gradonačelnik Ljubljane postao Ivan Hribar, zaslužan da je mjesto dobilo popotresnu obnovu te izloženje mnogih spomenika. Jedan između tih je i spomenik kojeg vidiš na tom trgu. Kip je izradio Ivan Zajc, podstavak pa Maks Fabiani. /.../ Kip osobe se ozira prema Wolfvoj ulici, na kojoj je živjela njegova velika ljubav, Primičeva Julija.«

Izvor: [2]

- a) Zašto je njegov pogled na nju jako tužan?
- b) Tko je bio Ivan Hribar i za što je zaslužan?

VI. Novi trg

1. Nakon pregleda vraćaš se prema Novom trgu, prema najvećoj knjižnici u Sloveniji. Pomozi si s donjom slikom i napiši, koja zgrada je nekada stajala na mjestu knjižnice?

Izvor: [2]

2. Tko je bio njezin vlasnik?

3. Kakvu važnost ima Narodna i univerzitetska knjižnica u slovenskom i tuđem prostoru?

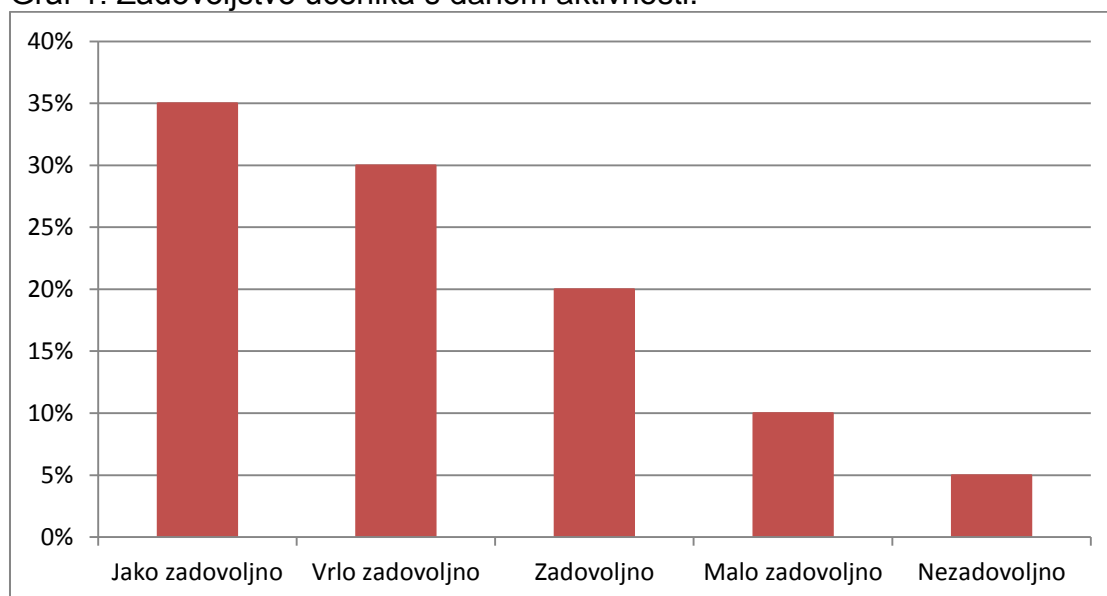
Radni list se sastojao od zadataka koji su bili većinom vezani na promatranje okoline i mjesta te rijeke. Od učenika su zadaci zahtijevali da primijete stare i nove promjene na zgradama, slušaju tumačenje muzejskog pedagoga te pitaju što nisu razumijeli ili su nešto novo otkrili. Put po kojem ih je muzejski pedagog vodio bio je organiziran kao vodeni ogled po glavnim trgovima stare Ljubljane uzduž Ljubljanice te uz pojedinačne točke je bilo dato kratko i osnovno tumačenje povijesnih činjenica i događaja iz različitih razdoblja povijesti grada. Naravno, u samom muzeju su učenici dobili glavne podatke o nastanku mjesta. Također su bili upućeni da na putu pitaju što ih bude zanimalo te dobro promatraju mjesto i njegove zgrade. Također učenici su dobili i osnovne informacije o putu odnosno kako bude muzejski rad protjecao te na što moraju obratiti pažnju.

Zadaci i djelatnosti, vezane s njima na terenu i u muzeju, bile su povezane s općim i specifičnim materijalnim, proceduralnim i odnosnim ciljevima nastavnog plana i programa za predmet. Osim specifičnih i materijalnih ciljeva za pojedine predmete (geografija, povijest, arheologija ...), učenici razvijaju i procesne ciljeve, kao što su vještine nastavne i prostorske vizualizacije, pretraživanja, pregleda literature (tu vještinu su pridobili prije odlaska na dan aktivnosti), vještina prikupljanja podataka, interpretacijskih sposobnosti samostalnog rada i kritička procjena, analiza i sinteza.

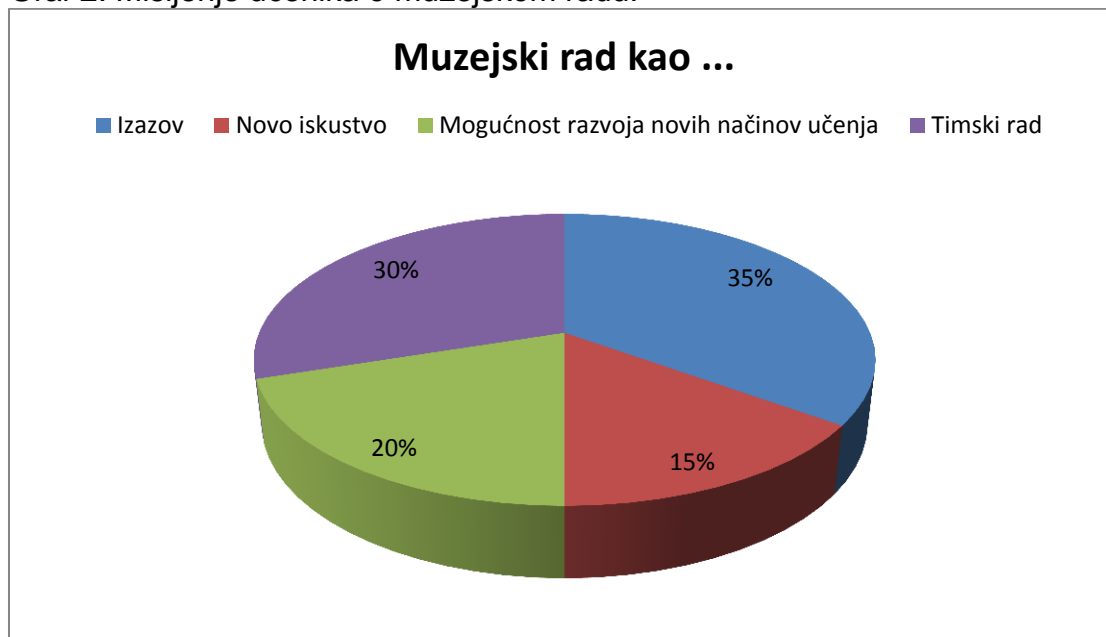
Odnosni ciljevi odnose se na razvijanje osjećaja za kulturnu baštinu te razvijanje poštovanja prema različitim kulturnim identitetima na području Ljubljane.

Kao uvijek, nakon provedenog rada bio je proveden i upitnik o danu aktivnosti. Od učenika se tražilo da na kratko daju svoje mišljenje o danu te navedu kako su bili zadovoljni s aktivnostima. Pitanja su bila vezana za izvršenje i organizaciju aktivnosti tijekom dana. Upitnik je obuhvatio i procjenu učenika o preporukama za daljnji rad i poboljšanja. Osim upitnika rezultati su pokazani i grafom. Iz grafa je vidljivo da su učenici uglavnom osvojili većinu znanja te im je bio ovakav rad zanimljiv i neodoljiv. Neki od njih su bili jako fascinirani s njime što ih je angažiralo da u buduću još više zavole ovakav način učenja. Rezultati usvojenog i stečenog znanja su se pokazali kod pismenog i usmenog ucenijavanja, gdje su učenici pokazali višu stopu znanja te razumijevanja za tematiku o prijestolnici i rijeci. To im je također pomoglo kod razumijevanja kasnije prošlosti mjesta i njezine uloge.

Graf 1: Zadovoljstvo učenika s danom aktivnosti.

Graf 2: Mišljenje učenika o muzejskom radu.

5. Zaključak

Refleksija od strane učenika bila je pozitivna. Povratne informacije pokazale su da kombinacija dviju ili više različitih područja dovodi do fleksibilnog i visokokvalitetnog načina učenja, nastave i metoda rada. Rezultati su otkrili da su učenici dobro usvojili znanje o glavnom gradu što im bude kasnije pripomoglo kod razumijevanja događanja i zbivanja kao posljedica prošlosti.

Također je muzejski rad i upoznavanje s njim donio puno učenicima jer su shvatili svrhu muzeja i njihovog rada te razumijeli zašto je važno da imamo muzeje i muzejske zbirke. Svakako treba napomenuti, da rezultati potvrđuju, da je izvanškolska nastava sigurno dobar primjer kvalitetnog i dugotrajnog usvojenog znanja, a pogotovo znači novo iskustvo za učenike, posebno za one, koji još nisu imali mogućnosti iskusiti takvo što. To je pokazalo i zadovoljstvo učenika te njihov rezultati kod usmenog i pismenog ocjenivanja, posebice učenika sa poteškoćama u učenju. Sigurno će se ovakav rad sa školarcima nastaviti i u buduće jer praksa pokazuje zadovoljstvo i donosi dobre rezultate.

6. Izvori i literatura

1. Mallinus, D. (1988): La Yougoslavie. Brussels: Éd. Artis-Historia.
2. Peunik, P. (2010): Odkrivamo in raziskujemo prestolnico Slovenije. Spraševalec. Ljubljana: Mestni muzej Ljubljana.
3. Peunik, P. (2011): Po sledih antične Emone. Ljubljana: Mestni muzej Ljubljana.
4. Rupar, M. (2008): Po sledih srednjeveške Ljubljane. Ljubljana: Mestni muzej Ljubljana.
5. Vodeb, V. (2011): Muzeji, javnost, dostopnost. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
6. Vučajnik, R., Kikelj, Š.: 2000 let Emone. URL: http://www.veselasola.net/veselasola.net/portal/ucne_poti/pil-20140715/index#state=1 (posjećeno: 16. 2. 2015)
7. Županek, B. (2014). 2000 let Emone, mesta v imperiju. V Revija Gea, Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.